

dr. sc. Rifat Redžović

Nastavnički fakultet Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru

e-mail: rifatredzovic@yahoo.com

UDK 341.231.14

323.23

LJUDSKA PRAVA I POLITIČKO DJELOVANJE

SAŽETAK

Svrhu ovaga rada treba tražiti u tome da se želi predstaviti jednostavnost poimanja ideje istosti i jednakosti među ljudima, koja deklarativno postoji u mnogim dokumentima, ustavima, poveljama, religijskim i drugim spisima, pisanim i nepisanim načelima, prirodnom i pozitivnom pravu s jedne strane, i njihove itekakako komplicirane primjene u svakodnevnom životu koja karakterizira cjelokupnu ljudsku historiju, tako da se na nju, s razlogom, može gledati kao na historiju ljudske nejednakosti i neslobode, vođenja ratova i uzurpiranja esencijalnog ljudskog prava na život. Apostrofiramo značaj i ulogu koju ljudska prava trebaju imati u procesu demokratizacije društava i neraskidivoj vezi koja postoji između stepena poštovanja ljudskih prava i demokratičnosti određene političke zajednice. Također, potreba da se piše o ovakvim temama u regionu jeste realnost koja proističe iz činjenica koje upućuju na višedecenijsko ili, bolje rečeno, kontinuirano kršenje osnovnih ljudskih prava, uključujući i one najrigidnije oblike za koje smo mislili da se nikada više neće ponoviti.

Pored toga, želja nam je da u ovome radu ukažemo na značaj edukacije o demokratiji kroz razne odgojno-obrazovne aktivnosti, tako da možemo pretpostaviti da se društva koja nemaju tradicijsku odliku pozitivnog odnosa prema fenomenima demokratije i čija je povijest ksenofobična, moraju istinski založiti u prihvatanju i primicanju ovim idejama, na stvaran, a ne samo deklarativan način, iz prostoga razloga što se demokratija i njene vrijednosti najprije osjećaju, postaju dominantno obilježje kolektivnog duha, a potom i manifestiraju kroz razne oblike ispoljavanja te duhovnosti. Ljudska prava se uče u porodici, u svim odgojno-obrazovnim i vjerskim ustanovama, na trgu, ulici, fudbalskom stadionu, parlamentu, na izborima, putem medija i u svakodnevnoj intra i interpersonalnoj interakciji. Demokratiju sagledavamo kao rezultat svijesti određene političke zajednice koja njeguje vrijednosti zaštite ljudskih prava, tako da je to osnovni princip na kojem se može vladati u ime većine. Demokratija tako postaje dijalog i ostvaruje se putem tolerantnosti koja zamjenjuje mitomaniju i sve oblike etnocentričnosti koji isključuju svaku kulturološku posebnost. Politiku, na kraju, treba razumjeti kao moć koja uređuje odnose u društvu, na način dijalektičnog odnosa kolektivne svijesti jedne

zajednice i njenih glasnogovornika, političara koji predstavljaju tu svijest i raznim mehanizmima utječu na kreiranje poželjnog kolektivnog mišljenja o svim bitnijim pitanjima. Za nas je bitno pitanje kako i na koji način poboljšati ljudska prava i kako doprinijeti da ideje univerzalnih ljudskih vrijednosti zauzmu bitno mjesto u svijesti kolektivitetâ koji naseljavaju ove prostore? Naš je stav da politika može odigrati zaista bitnu ulogu u kreiranju poduhvata za koji ne treba puno odricanja, sem onog odricanja koje proizvodi stereotipnu priču o drugima kao iskonskim neprijateljima.

Ključne riječi: ljudska prava, sloboda, demokratija, politika, političko djelovanje, Ujedinjene nacije, Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima, pravo, norma.

UVOD

Govoriti o ljudskim pravima u nedemokratskim ili tranzicionim društvima kakva su ova naša u regionu jeste zaista ozbiljan i sveobuhvatan posao koji treba krupnim koracima nadomjestiti propušteno kada je u pitanju edukacija o demokratiji, humanizmu i univerzalnim ljudskim vrijednostima i, posebno, primjeni ideje o prirodi i suštinskom karakteru ljudskih prava i implementiranju istih. Historija ovih prostora i pamćenja koja imamo, kao i svjedočanstva koja smo neposredno imali priliku čuti, nedvosmisleno nas trebaju usmjeriti tome da moramo prihvatiti ideje o slobodi svakoga pojedinca i naroda koji živi na ovim prostorima. To historijsko naslijeđe, koje je antihumanističko, taj rušilački element *thanatosa* koji se “odomaćio” na ovim prostorima je između ostalog i posljedica nedovoljne upućenosti u ideje koje proklamiraju univerzalne vrijednosti karakteristične svim ljudima na svijetu bez obzira na posebnosti koje su ili urođene, ili su posljedice nekih kulturološko-civilizacijskih specifikuma. Relativizmi kolektivnih duhova, kreiranih iz nacionalistički obojenih udžbenika, po ko zna koji put daju iste rezultate koji se saopćavaju stoljećima nepromjenjivim vokabularom koji upućuje na otpor idejama suživota, dijaloga i demokratičnosti. Nadamo se da će treći milenij proći bez tematika koje su obilježile period netolerantnosti, koja je svoj vrhunac imala u XX-om vijeku, a mi na zapadnom Balkanu i posljednju deceniju; ovaj period odnio je najviše ratnih žrtava u povijesti čovječanstva. Potreba da se “iskrenije” prihvate ideje univerzalnih vrijednosti i da se te ideje sprovode kroz djelovanje kako pojedinaca, tako i institucija koje kreiraju nacionalne duhove, jeste jedan od načina humanijeg odnosa prema drugima i drugačijima. Politika i političari, kao profesionalci kreiranja kolektivnih duhova, imaju šansu da u svoj opis posla uvrste i ideje o slobodi svih ljudi, njihovoj institucionalnoj i svakoj drugoj zaštiti od svih oblika segregacije, kao i ideju o posjedovanju iste šanse bez obzira na razlike koje su im svojstvene.

Demokratija jeste vladavina većine, mi bismo rekli, vladavina većinski prihvaćenih ideja na osnovu kojih se formiraju odnosi unutar zajednice. Demokratija jeste izraz volje te većine. Međutim, krucijalno je pitanje šta čini suštinu te volje

i kakav izraz ta volja može imati; na koji se način ta volja može kreirati a potom manifestirati? Smatramo, da bi demokratija imala oreol najpravednijeg političkog sistema, mora se uvijek dokazivati na pitanjima suštine kolektivnog duha i njegovog odnosa prema ljudskim pravima. Kauzalni odnos javnog mnijenja i politike koja ga predstavlja mora biti u stalnoj, što je moguće autentičnijoj korelaciji, tako da se putem edukacije može utjecati na kreiranje kolektivnog duha, tj. javnog mnijenja i spremnosti da se propagiraju, uče i usvajaju univerzalne ljudske vrijednosti.

LJUDSKA PRAVA

Govoriti o fenomenu ljudskih prava ograničenim jednim kontekstom, u smislu posebnosti određenog kolektiviteta i načina kako živi, čini predmet našega istraživanja, s jedne strane, teškim poslom koji podrazumijeva izdvajanje ovog problema iz konteksta općeg problema i univerzalno-normativnog pristupa istom i, s druge strane, je olakšavajuća okolnost koja je implikacija zaista mnoštva podataka koje imamo, kako iz prošlosti tako i iz vremena kojem pripadamo i kojem svjedočimo. Problem istraživanja bi se mogao odrediti i kao studija o posjedovanju prava na pravo, s obzirom da postoje indicije da se u ovom trenutku i na ovom prostoru i dalje mogu naći eklatantni primjeri kršenja osnovnih principa univerzalnih vrijednosti koje određuju ljudski rod kao sinonim dostojanstva, jednakosti, slobode, moralnosti i posjedovanja ličnosti, između ostalog. Geneza problema pravo na pravo nedvosmisleno ukazuje da se ovaj problem u najboljem slučaju može završiti velikom pobjedom univerzalnih i humanih ideja i porazom šovinističkih stavova koji prijete da ovladaju cjelokupnim državnim aparatima koji mogu navoditi na dalja produblivanja i izazivanja kriza koje bi destabilizirale ovaj prostor.

Na ovome mjestu želimo ukazati na razliku koja postoji između normativnih i empirijskih teorija koje su rezultat svakodnevlja utemeljenog na iskustvu, tako da na primjeru ideje prava, u najboljem svjetlu, možemo sagledati ono grandiozno Platonovo učenje o Idejama koje gube svoju autentičnost i svoj oblik prilikom suočavanja sa stvarnošću kada se postaje samo blijeda slika onog idealnog i pojmovo određenog. Ako u ovom svjetlu posmatramo ideju prava, onda bi ona mogla imati oblik, recimo, prirodnog prava koje suštinski i evolutivno gledano, upućuje na jednakost svih ljudi s obzirom na odnos prema pravu na život, jednakosti, slobodi, ravnopravnosti svih ljudi bez obzira na pol, vjersku, nacionalnu, rasnu, ideološku, političku ili partijsku pripadnost. Dakle, ta ideja prirodnog prava jeste idealna forma apsolutnog značenja bez primjesa kontradiktornosti i pojmovne destruktivnosti u tom izvornom pogledu i kao takva postaje savršen oblik naše spoznaje ovog fenomena koji će, naravno, kao takav biti određen kao moralna i ustavotvorna vrijednost koja se treba (etika) i mora (politika) preobraziti u normu, posebno kada su u pitanju zajednice koje baštine demokratske principe. Sama rekonstrukcija, pojmovna destrukcija i transformacija ideje prava koja asocira prirodno pravo, dešava se, kao i u Platonovom učenju, na osnovu traženja te i ostalih ideja u stvar-

nome svijetu, tj. u primjeni i interakciji tih ideja u stvarnosti, koja postaje samo blijeda i iskrivljena slika autentične ideje, tako da se sama praksa može sagledati kao degenerativan i destruktivan put od apsolutnog prema relativnom. Konkretno, prirodno pravo prelazi u pozitivno, degradira se, tako da ona autentična i prava vrijednost postaje uspostavljena norma po želji onih koji posjeduju moć i na taj se način legalizira i legitimira ideja po volji moćnih, obično onih koji uređuju društveni poredak i pravni sistem, i kojima je svojstveno nedosljedno i neprincipijelno tumačenje prava.

Otuda i proizilazi potreba nekih da se probaju izboriti za poziciju koja omogućava ideju prava na pravo, kada to već država ne može omogućiti kao zajedničku polaznu osnovu i princip prava koji na isti način važi za sve. Nezamislivo je i za nas neprihvatljivo, da državni aparat ne posjeduje snagu i instrumentarij da spriječi degeneraciju prava, onog prirodnog ka onom pozitivnom, koje upućuje na samome startu na mogućnost primjene dvostrukih standarda. Pravna norma putem degeneracije poprima takva svojstva koja se mogu odnositi prema određenim posebnostima na pozitivan ili negativan način, tako da se u samom tumačenju određenih bitnih svojstava pravne norme gubi univerzalni kriterij. Pozitivno pravo je kreacija one posebnosti koja ima moć da tumači pravo i stoga sprovodi primjenu zakona u smislu sopstvenih interesa. Ti interesi se, da ne idemo previše u širinu, veoma često određuju kao zaštita državnih interesa koji su, najčešće, nacionalnog tipa, tako da se cjelokupno pravo i njegova primjena odnose na princip očuvanja, jačanja i koherentnosti određene dominantne skupine-nacije i to gotovo uvijek uz garancije da oni koji ne pripadaju tom ekskluzivnom establišmentu imaju Ustavom zagarantirana prava kao i dominantna skupina-nacija.

Ljudska prava se odnose na prava kao uspostavljenu normu regulisanja odnosa prema ljudima, a u izvorištu te ideje nalazimo filozofsku i političku osnovu prema kojoj svako ljudsko biće samim svojim rođenjem, bez obzira na pol, porijeklo, rasu ili pripadnosti određenom kolektivu, stječe i nosi sa sobom određena neotuđiva prava.

Obično ne postoji zajednički stav o tome koja su to najbitnija prava, ali se najčešće izdvajaju:

- pravo na život
- pravo na adekvatan životni standard
- zabranu mučenja
- slobodu izražavanja
- slobodu putovanja
- pravo na samoodređenje
- pravo na obrazovanje
- pravo na sudjelovanje u kulturnom i političkom životu

- pravo na dostojanstvo čovjeka
- pravo na razvoj ličnosti
- jednakost pred zakonom
- slobodno religijsko određenje i upražnjavanje religijskih aktivnosti
- sloboda mišljenja
- sloboda štampe i informiranja
- sloboda okupljanja
- sloboda organizovanja
- sloboda izbora zanimanja
- nepovredivost stana
- garancija privatnog vlasništva
- pravo na azil i peticiju
- zaštita od neopravdanog hapšenja i pravo na branioca

Ovo je neki idealni set prava koja se na makro način mogu klasificirati i kojima se može ukazati na idealnost teorijsko-normativne koncepcije koja bi trebala imati i onu praktičnu primjenu koju određujemo kao pozitivno pravo. Da nisu ova prava u skladu sa univerzalnim ljudskim vrijednostima o kojima se od iskona propovijeda, zaista bi bilo teško ne prihvatiti ih, tako da smatramo da su ovi principi nešto za šta se ne treba puno zalagati i smatramo da je potrebno zaista mnogo napora da se prihvate, a posebno sprovedu u djelo ideje koje su u suprotnosti sa ovim načelima.

Antička misao, kao osnov evropske civilizacije, jeste osnova filozofskog utjeljenja ideje da prirodno pravo proističe iz ideje da ono pripada svakom čovjeku i da na osnovu tih ideja treba praviti zajednicu. Međutim, u Atini i u učenju Platona ustaljeno je bilo mišljenje da postoje okviri u kojima se sagledava jednakost i ti su okviri bili dio božanskih zakona koji se nisu mogli nikako mijenjati, tako da je bila neupitna pozicioniranost staleža koji su tvorili atinsko društvo i ta se jednakost samo u okvirima tih posebnosti, tih u Atini uspostavljenih slojeva društva, trebala tražiti. Platonova Država jeste uređena po principu podijeljenosti i ustoličenih staleža, tako da se na neslobodu gleda iz perspektive neslobode i traženja podjednakih šansi u okvirima staleža, kao i jednakosti u ostalim staležima koji imaju aristokratsku, junačku ili ratničku poziciju.

Engleski filozof-empiričar, Džon Lok ugradio je u sistem ljudskih prava pored ustaljenog mišljenja o jedinstvenom slobodnom identitetu svih ljudi i ideje o slobodnom raspolaganju materijalnim bogatstvima i pravu na vlasništvo, tako da se od tog trenutka u filozofskoj interpretaciji slobode počinju javljati elementi koji su kasnije odredili tok političke zbilje koja je u suštini nosila ideje liberalizma zasnovane, u dobroj mjeri, na tezama da se pored prava na život izdvaja i veoma

bitno pravo koje u osnovi ima zaštitu materijalnog bogatstva čovjeka, tako da se već tada počinje na ozbiljniji način sagledavati sloboda i iz političko-ekonomskog diskursa.

POLITIČKO OSTVARENJE IDEJE LJUDSKIH PRAVA U OKVIRU NACIONALNIH DRŽAVA

Period srednjovjekovlja doveo je do potpune stagnacije ideje o ljudskim pravima, pa se taj period vladavine crkvenih otaca s pravom naziva periodom mračnjaštva i strahovladanja koje je dolazilo iz dvorišta katoličke crkve koja nikako nije dozvoljavala da ima suprotstavljenu stranu u mišljenju, a naročito u djelovanju. S obzirom na navedeno, na slobodu i jednakost gledalo se na način strogo uspostavljene crkvene hijerarhije koja nije imala suptilnosti prema ljudskim slobodama i univerzalnim vrijednostima. Period renesanse je stoga očekivana reakcija i oslobađanje viševjekovne akumulirane naučno-umjetničke energije i slobodarskoga duha, tako da se sa tim procesima oslobađanja od dogmatske misli stvaraju uslovi za racionalniji pristup idejama koje upućuju na jednakost svih ljudi. Značajni dokumenti koji se javljaju kao preteča ozbiljnijem definiranju ljudskih sloboda jesu:

- Velika povelja slobode (Magna Charta Libertatum) iz 1215. godine kojom se traže i na neki način ostvaruju prava koja su do tada bila pod jurisdikcijom kralja.
- Konvencija o pravima (Petition of Rights) iz 1628. koja propagira ideje o nepovredivosti građanina.
- Najvažniji zakon (Habeas-Corpus-Act) iz 1679. godine kojim se propagira ideja o nezakonitom hapšenju i potrebi da se uhapšeni izvede pred sud najdalje u roku od 20 dana.
- Virdžinijska deklaracija (Virginia Bill of Rights) iz 1776. godine.
- Američko proglašavanje nezavisnosti 1776. godine.
- Povelja o ljudskim i građanskim pravima iz 1789. godine koja proglašava ideje slobode, jedinstva i bratstva kao univerzalne ideje.

S obzirom na strahote dva svjetska rata i posljedice koje su uslijedile, neophodno je bilo postići dogovor u Ujedinjenim nacijama o pravima slobodnog čovjeka koja bi se poštovala u okvirima zemalja potpisnica, tako da ćemo navesti dva dokumenta koji igraju, neosporno, vodeću ulogu u promoviranju zaštite ljudskih prava i sloboda koje iz tih dokumenata proističu:

- Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. godine, kada je 10-tog decembra 48 država članica Ujedinjenih nacija bilo za njeno usvajanje ili podršku i kada nijedna zemlja nije bila protiv donošenja jednog takvog dokumenta koji bi bio obavezujući za zemlje potpisnice.

- Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda iz 1950. godine je usvojena u Savjetu Evrope, a imala je za cilj da osigura opće i stvarno priznanje principa koji stoje u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I POLITIČKO DJELOVANJE

Osnovna svrha uspostave univerzalnih principa o ljudskim pravima jeste zapravo pokušaj da se dostojanstvo i sloboda čovjeka zaštite od nekontrolirane moći države koja se mora obuzdati i koja treba kao članica potpisnica voditi brigu o implementiranju univerzalnih vrijednosti koje se odnose na slobodu svakog pojedinca. Ono što zabrinjava, odnosi se na to kako se vlastodržac odnosi prema članovima svoje zajednice, posebno prema manjinskim grupama i koji su to mehanizmi koji ga mogu kontrolirati s obzirom na i dalje evidentne autoritarne vladavine i vladavine nekih od oblika totalitarnih sistema. Nezaobilazno pitanje, koje i ovom prilikom postavljamo, jeste koji su to politički sistemi koji na najbolji način mogu sprovesti u djelo ideje koje se odnose na slobodu svakoga pojedinca i kolektiva kome pripada? U tom pogledu pružamo i odgovor koji nas nedvosmisleno navodi na demokratiju kao do sada najprihvatljiviju političku formu državotvornog uređenja koja na najbolji mogući način sprovodi ideje o ljudskim pravima. S obzirom da se društvena zbilja ne sagledava samo iz perspektive empirijskih teorija, već ima mogućnost uvođenja u sistem i normativnih teorija, onda se u tom normativnom pogledu treba boriti za uspostavu što efikasnijih mehanizama sprovedbe ovih ideja i na taj način napraviti konkurentnost u samome demokratskom svijetu koji bi se stalno trebao mijenjati nabolje i ujedno ukazivati na potrebu stvaranja novih ideala o kvalitetnijoj zaštiti ljudskih prava, i uopće, slobodi.

Na osnovu mišljenja stručnjaka koji se bave ljudskim pravima, moguće je napraviti klasifikaciju samih ljudskih prava, a koju možemo odrediti ovako:

- Lična prava (Ova prava podrazumijevaju pravo na dostojanstvo i na život, kao osnovna prava, i razvoj ličnosti u skladu sa tom slobodom),
- Politička civilna prava (Ova prava se još zovu i građanska prava, a odnose se na učestvovanje pojedinca u političkom životu zajednice u kojoj živi i na slobodno mišljenje, djelovanje, slobodu štampe i slobodno informisanje),
- Socijalna i ekonomska prava (Ova prava ukazuju na potrebu države da svim svojim članovima obezbijedi uslove da mogu preživjeti i da se pruži podjednaka mogućnost svim njenim članovima da se ispolje kroz rad, obrazovanje i vještine koje posjeduju),
- Prava treće generacije (Ova prava ukazuju na činjenicu da kada su u pitanju ljudska prava, treba smatrati da se ne radi o završenom aktu, iz prostog razloga što se radi o dinamici potreba čovjekovog ostvarenja kao bića koje posjeduje i biološke i kulturološke potrebe. Ova prava ukazuju na potrebu

brige za okolinom i zaštitom ljudskog staništa kako bi se čovjek u prostoru mogao slobodno ispoljiti u svakom od oblika postojanja i djelovanja. Do sada najbitniji međunarodni dokument o ovim pitanjima nalazi se u Konvenciji iz Rio de Ženeira iz 1992. godine i alarmantnom pokušaju da se okoliš sačuva, posebno onaj koji proizvodi uslove opstanka svih ljudi na planeti.)

ZAKLJUČAK

Teme poput ljudskih prava i političkog djelovanja su suštinski elementi koji tvore društvenu interakciju, tako da se bez ovih odnosa ne može ni govoriti o čovjeku kao društvenom biću. Pokušaj stvaranja što adekvatnijeg životnog okruženja jeste drama svjetske historijske pozornice na kojoj su se smjenjivali razni oblici uspostave vlasti koja po principu prirode ima i onu negativnu konsekvencu, da se ne može obuzdati i staviti u okvire normi koje uvažavaju ličnost slobodnog pojedinca s jedne strane, i tog pojedinca kao pripadnika neke grupe koji ne pripada dominantnoj skupini, s druge strane.

Historijska scena je bogata dekorom omeđavanja, ograničavanja i oduzimanja nečijih sloboda, tako da na historiju čovječanstva jednostavno možemo gledati kao na historiju tlačenja, progona, uništavanja i ratovanja. Tendenciju uspostave univerzalnih principa ljudskih sloboda kroz demokratiju, kao hrišćansko-jevrejsku orijentaciju, treba prilagoditi i onim kulturološko-historijskim entitetima koji nemaju tu tradiciju i u krajnjoj liniji treba imati razumijevanja kako i na koji način ove univerzalne vrijednosti, vrijednosti demokratije, implementirati velikom broju ljudi koji žive u tradicionalnim društvima koja sačinjavaju 4/5 ukupne svjetske populacije. Mišljenja smo također, da se kroz djelovanje nevladinog sektora mogu razvijati s jedne strane ove ideje, a s druge strane nevladin sektor može biti kontrolor ili određeni korektor politika koje trebaju svoje djelovanje uskladiti s principima koji imaju univerzalan karakter.

LITERATURA

- [1] Beck, U. (2004). *Moć protiv moći u doba globalizacije*. Školska knjiga: Zagreb.
- [2] Beri, N. (2007). *Uvod u modernu političku teoriju*. Službeni glasnik: Beograd.
- [3] Hejvud, E. (2004). *Politika*. Clio: Beograd.
- [4] Lipset, M. S., Lejkin, M. Dž. (2006). *Demokratski vek*. Aleksandria press: Beograd.
- [5] Platon (2002). *Država*. Bigz: Beograd.
- [6] Semprini, A. (1999). *Multikulturalizam*. Clio: Beograd.
- [7] Šušnjić, Đ. (2007). *Dijalog i tolerancija*. Čigoja: Beograd.

HUMAN RIGHTS AND POLITICAL ACTION

ABSTRACT

The purpose of this paper is to be found in the wish to present the ideas of sameness and equality among the people which are declared in many documents, constitutions, charters, and other religious scriptures, written and unwritten principles, natural and positive law on one hand and their very complicated application on the other hand that characterizes the entire human history, so that human history can be with right seen as the history of human inequality and lack of freedom, of waging a war and usurpation of an essential human right to life.

The accent of this paper is set on the relevancy and the role that human rights should play in the process of democratization of one society and the unbreakable bond that exists between the degree of respect for human rights and the level of democracy in the particular community. Also, the need to write about these issues in the region is the reality that stems from the facts that point to decades, or rather a continuing period of violation of fundamental human rights, including the most rigid forms that we thought would never happen again.

In addition, we wish to point out in this paper on the importance of education through a variety of educational activities, so we can assume that societies that do not have a traditional feature of the positive attitude towards the phenomenon of democracy and whose history is xenophobic, must truly commit themselves to acceptance of the approach of these ideas, for real, not just in assertive way, for the simple reason that democracy and its values are first felt, then they become the dominant feature of the collective spirit, and then they are manifested through various forms of expression and spirituality.

Human rights are taught in the family, in all educational and religious institutions, on the square, on the street, in a football stadium, in parliament, on elections, media and daily intra and interpersonal interaction. Democracy is viewed as a result of conciseness of a particular political community that fosters the value of human rights, so that's the basic principle on which to govern on behalf of the majority. Democracy therefore becomes a dialogue and it is achieved through tolerance that replaces myth mania and all forms of ethnocentrism that precludes any cultural specificity.

Politics, in the end, should be understood as the power to regulate relations in society, in the manner of dialectical relationship of the collective consciousness of a community and its spokespeople, politicians representing that consciousness and with various mechanisms they create a desirable impact on the collective opinions on all important issues. For us, the important question is how to improve human rights and how can we contribute that the ideas of universal human values occupy a significant place in the collective consciousness of inhabitants that live in this

area? Our view is that politics can play a really important role in the creation of such an enterprise which does not require a lot of sacrifice, but the one sacrifice of rejection of anything that could produce a stereotypical story of others as genuine enemies.

Key words: human rights, freedom, democracy, politics, political action, the United Nations, the Universal Declaration of Human Rights, the right, the norm.